

Wie was Sophia van den Camp?

Albert van der Kaap

Sophia Ignatia van den Camp was een jonge vrouw die in het rampjaar 1672 woonde op de Fraeylemaborg in Slochteren. In datzelfde jaar legde zij, in een proces wegens landverraad, een zeer belastende verklaring af tegen de heer van de Fraeylemaborg, Osbrandt Jan Rengers. Wie was deze Sophia van de Camp, in welke relatie stond zij tot Osebrandt Rengers en waarom beschuldigde zij haar gastheer? Vragen waarop dit artikel een antwoord probeert te geven, met de nadruk op probeert.

Van den Clooster, Van den Camp en Dunningen

De zoektocht naar de voorouders van Sophia van vaderskant was niet eenvoudig en bij enkele ketens in haar afstammingslijn blijft er twijfel of het om de juiste Johan van den Camp gaat.

Zeker is in ieder geval dat Sophia Ignatia van de Camp, rond 1654¹, werd geboren in het huis Ten Clooster, gelegen ten zuidwesten van Coevorden, aan wat nu de Lorentzweg 8 is. Vlakbij lag het huis De Groote Scheer, waar de familie Van Steenwijk woonde, die, zoals we nog zullen zien, op enig moment gerelateerd was aan de familie Van den Camp. Ten Clooster wordt in het kader een havezate genoemd, maar het is onzeker of Ten Clooster het recht van havezate ook daadwerkelijk heeft gehad.

Ten Clooster

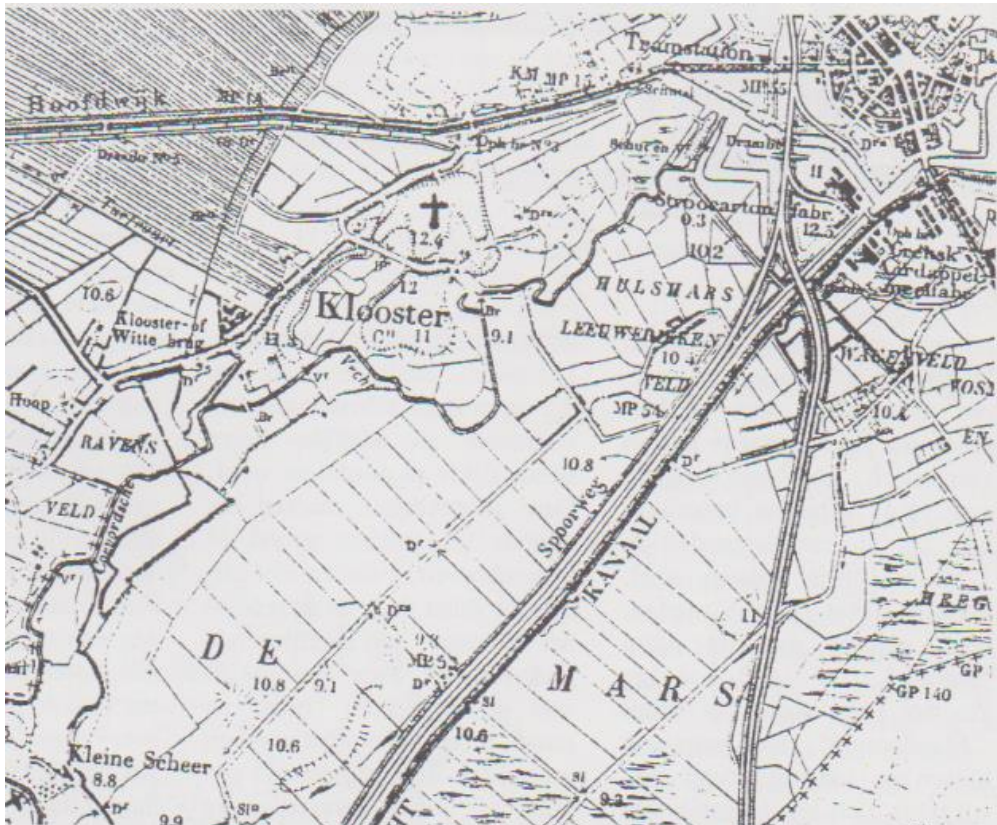
Het Huis ende havesate Ten Clooster mette annexe goederen, visscherijen ende anderen sijnen olden ende nijen toebehoor, recht ende gerechticheit, soo als sijne voorouderen voor desen van besitteren des Huises Zuithem subalterne plegen to ontfangen, exempt die drie meentedeelen, gelegen in 't Coeverdische Broeck, waer integendeel wederomme to lheene zijn gegeven het Nije lant, recht tegenover het Huis Ten Clooster over de Vechte liggende, soo Herman van den Campe ende Anna van Steenwick in haer leven aengecoft, gelegen in den kerspel ende heerlijkheit Coeverden, alsmede mette manschappen van Hondebroeck ende andere manschappen ende leenen, soo van oldes heer tot het Huis ende goet Ten Clooster altoos gehoort hebben, alsmede dat erve Rederinck ende het Rodt, dat uyt Rederinck gesprooten is, beide gelegen in den kerspel Emblichem, bourschap Laerwolde, met haer olde ende nieuwe toebehooren, recht ende gerechticheit.²

Ten Clooster

Om duidelijk te maken hoe de familie Van den Camp op Ten Clooster is terechtgekomen moeten we aandacht besteden aan dit huis en zijn eerste bewoners.

¹ Zij zou tijdens het proces tegen Osebrandt Rengers in 1672, achttien jaar oud zijn geweest.

² Leenrepertorium Overijssel.

Het kruis geeft volgens Minderhoud de plaats aan waar zowel het klooster als het huis Ten Clooster heeft gelegen. In 1963 zijn op deze plaats resten van het huis gevonden.

De vraag die tot nu niet naar volle tevredenheid is beantwoord, is die naar de precieze ligging van klooster en huis. De Narracio (1232), de Quedam narracio de Groninghe, de Thrente, de Covordia et diversis aliis sub diversis episcopis Traiectensibus, wijst "de Mommerijken" of "Mommenryte" (de naam van het moerasgebied waar de slag plaatsvond, aan als plaats van het klooster. De bekende dominee Picardt wees de plek ervan aan nabij Padhuis aan het Schoonebekerdiep op een wat hoger gelegen zandgebied; hier staat nog het 'kloosterbosje'.³

Of is het huis Ten Clooster bijvoorbeeld gebouwd op de fundamenten van een klooster, gesticht in 1533, dat in verschillende stukken het klooster van de Heilige Maria ten Campen (Mariënkamp) bij Coevorden (Beate Maria in Campis iusta Covordiam) wordt genoemd. Dit klooster werd gesticht als zoenoffer voor de dood van bisschop Otto in de slag bij Ane in 1227 (zie onderstaand kader) en werd in 1259 verplaatst naar de omgeving van het latere Assen.⁴

Deze optie lijkt plausibel als we weten dat graaf Otto III van Bentheim in 1259 zijn leenman Hako van Hardenberg (van den Rutenberg), zoon van Stephanus van Hardenberg (van den Rutenberg) toestond zijn hof te Duurse/Deurze (bij Assen) met wat daarbij hoorde, met de abdis van het

³ <https://www.geheugenvandrenthe.nl/klooster>

⁴ Dit is de overtuiging van Huibrecht Dirk Minderhoud, onderwijzer en schrijver over de geschiedenis van Drenthe in zijn artikel Maria in Campis. <https://www.huibminderhoud.nl/wp-content/uploads/2022/05/2000-juni-ganseveer-maria-in-campis.pdf>

klooster te ruilen tegen het huis ten Campen bij Coevorden - dat ooit verkocht was door Jan Campinc en Kote -, een huis te Itterbeke, een huis te Anewede en goederen te Lutten. Als deze bezittingen werden op 31 oktober 1259 beleend aan Hako en daarna aan zijn kinderen.⁵

De slag bij Ane

Op 28 juli 1227 werd bij de buurtschap Ane slag geleverd door bisschop Otto II van Utrecht - ook wel Otto van Lippe genoemd, de wettige landsheer van Drenthe - en een groep Drenten onder leiding van Rudolf II van Coevorden (1192-1230).

Aanleiding van de slag was een conflict tussen burggraaf Rudolf van Coevorden en de Groningse burggraaf Egbert van Sepperothe. Toen een verzoeningspoging van bisschop Otto mislukte, trok deze op naar Coevorden, terwijl er ook schepen die kant op werden gestuurd met proviand en wapens als blijden en kruisbogen.

Tijdens deze veldslag, die ook wel de 'Guldensporenslag van de Lage Landen' wordt genoemd, lokten de Drenten het bisschoppelijke leger in een moeras en wonnen de slag. De Drenten kregen Otto levend te pakken en sneden zijn tonsuur met huis en al af. Toen hij dood was gooiden ze zijn lijk in de moerassen bij Ane.

Lang heeft Rudolf niet van zijn succes kunnen genieten, want een jaar later viel de opvolger van Otto, Wilbrand van Oldenburg, Drenthe op zes plaatsen binnen en stelde orde op zaken. Verschrikkelijk hield de bisschop hier huis, het gehele land werd platgebrand, uitgemoord en verwoest. Een gezantschap van Drenten ging naar de bisschop om over vrede te onderhandelen. De voorwaarden laten duidelijk zien wie er als winnaar uit de strijd was gekomen:

- Rudolf zal op staande voet overleveren het Kasteel te Coevorden, en het huis te Laar, gelegen in het Graafschap Bentheim.
- Zal mede kwiteren al zijn recht, dat hij heeft in 't Landschap Drenthe.
- Zal aan de Bisschop betalen 3000 mark, voor de schade, die hij de Bisschop aangedaan heeft.
- Zal op zijn kosten werven honderd ruiters, om die te zenden in Lijfland, om onder de Christenheren te dienen tegen de ongelovige Heidenen.
- Zal op 't Zwarte Water bij Zwolle een klooster stichten van 25 Bagynen, van St. Benedictus-orde.
- Zal op de plaats genaamd "de Mommerijken" of "Mommenryte" (de naam van het moerasgebied waar de slag plaatsvond) daar den Bisschop doodgeslagen is, tot verzoeningen des doodslags, sonderen een collegium van 25 Canoniken.

⁵ <https://www.genealogieonline.nl/brobol-genealogie/I13335.php> en Holthe tot Echten, jhr. Mr. R.O (1899). De comparanten in de ridderschap van Drenthe, 1600-1795, met aantekeningen omtrent havezaten en de vereischten tot de admisse. *Blz. 155 e.v. in: de Nieuwe Drentse Volksalmanak*, 1899: <https://bit.ly/44Gebil>

Rudolf legde zich aanvankelijk niet bij zijn nederlaag neer, maar moest zich uiteindelijk toch gewonnen geven. Wilbrand nodigde Rudolf van Coevorden daarop uit op kasteel Hardenberg om onderhandelingen te voeren. *'In plaats van naar zijn rang en stand ontvangen te worden, werd hij in de kerker geworpen, met zijn vriend onmenselijk gepijnigd en levend op raderen gelegd, 25 juli 1230'*.⁶

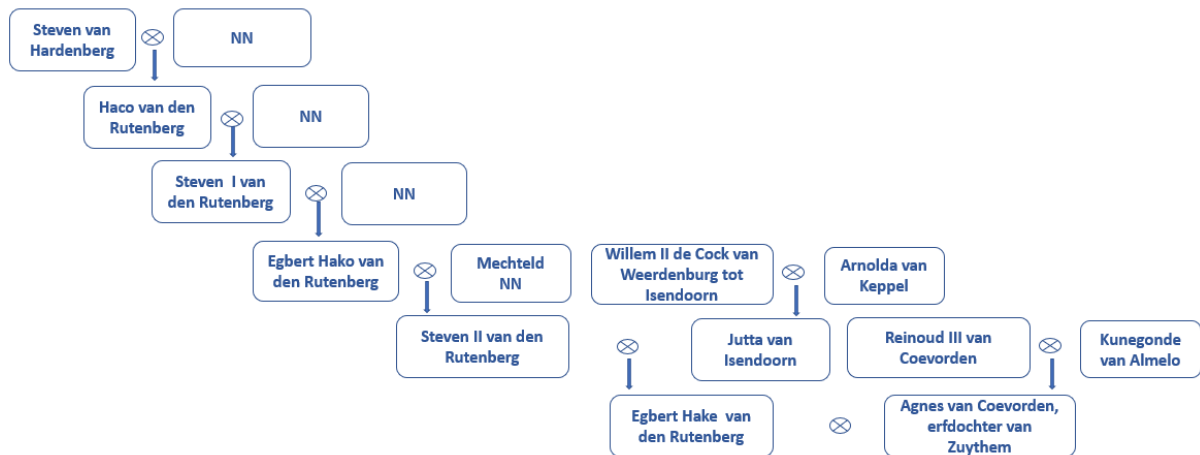
De Slag bij Ane is beschreven in slechts één contemporaine bron, de zogenoemde *Narracio (1232), de Quedam narracio de Groninghe, de Thrente, de Covordia et diversis aliis sub diversis episcopis Traiectensibus*.

'Met opgewekt gezicht en goedgehumeurd verwelkomt de bisschop hen allen in Ommen. Hij voert hen naar Nijenstede, waar nu de burcht Hardenberg staat, en vervolgens naar Gramsbergen; ten slotte slaan ze op die vervloekte en noodlottige plaats Ane voor de laatste keer hun tenten op. Erachteraan komen talloze schepen die proviand, blijden en ook kruisbogen en ander oorlogstuig in grote hoeveelheden over de Vecht aanvoeren. Die uitrusting kostte meer dan al zijn andere oorlogen bij elkaar. Als Rudolf dat hoort, breekt hij het beleg op en met zijn mannen stelt hij zich dicht bij Coevorden tegenover zijn heer op, en wel zo dat slechts een moerassige, waterrijke vlakte van ruim een halve mijl breed, zonder bomen of bosjes, de legers van elkaar scheidde. De bisschop, de graven en al zijn andere mannen, vrolijk en eigenlijk al zeker van de overwinning, volgen verspreid en ordeloos. Ze komen aan op de plaats waar ze de dood, sterker nog, de martelaarsdood zullen vinden. Over en weer begint men de strijd. Als ze tegen de vijand oprukken, zakken onze voorste gelederen meteen langzaam weg in het stinkende, dode moeras, waarin ze ten slotte door het gewicht van hun wapenuitrusting geheel wegzinken. Van verre met pijlen en speren en van dichtbij met het zwaard slachtten de Drentse onmenselijke hen af als vee. Rudolf en zijn mannen echter, niet tevreden met de moordpartij, springen op hun paarden en achtervolgen de hele dag, tot aan het vallen van de avond, de vluchtende schepen en mannen langs de Vecht. Velen grijpen ze, ze nemen ze gevangen en doden hen.

De namen van de andere grote ridders zou ik u een voor een noemen, als ik bij de gedachte aan hen niet liever zou wenen dan schrijven. Maar wees hier zeker van: de Utrechtse ridderschap met haar aanzienlijke lieden, haar hoofsheid en moed en alle goeds dat dit land in overvloed bezat, heeft in dat vervloekte moeras haar laatste dag beleefd.'

Op 15 april 1328 werd het Huis ten Clooster (domum dictam Cloester apud Covorden) door graaf Johan van Bentheim en zijn zoons Simon en Otto verkocht aan de bisschop van Utrecht, Jan van Diest. Het bleef een leenbezit van de Rutenbergs.

⁶ Enne Koops (z.d.). *Slag bij Ane (28 juli 1227)*. <https://historiek.net/slag-bij-ane-28-juli-1227/70046/> en J.P. Geertsema (z.d.). Beschrijving slag bij Ane. <http://bit.ly/3hmKMm1>

De eerste Van den Clooster

De relatie van Sophia van den Camp met het huis Ten Clooster loopt via enkele generaties Van den Clooster en Hundenborchs om ten slotte aan te komen bij Van den Camp.

In 1354 was Steven II de leenheer van een Johan van den Clooster, die in 1341 als eerste de naam 'Van den Clooster' droeg en die vermoedelijk getrouwd was met Agnes van den Rutenberg, dochter van Steven van den Rutenberg. De afkomst van Johan van den Clooster is onduidelijk. Er zijn vermoedens geuit dat hij afstamt van een bastaardzoon van Graaf Boudewijn I van Bentheim (Nicolaes Boudekinus) vanwege de overeenkomsten tussen zijn familiewapen en dat van de graven van Bentheim. Maar zegt theoloog en genealoog Jakob Willem Schaap, het lijkt waarschijnlijk dat ene Reynolt de vader van Johan van den Clooster⁷ was en we moeten de herkomst verder maar in het midden laten.⁸

Na Johan kwam het huis in het bezit van zijn tweede zoon Steven van den Clooster (ca. 1330-1368). Zijn oudere broer Reynolt werd vermoedelijk heer op de Havixhorst, dat dan een huis met een hogere status moet zijn geweest.⁹

Steven had slechts een dochter, Agnes, die met Johan Hundeborch trouwde. Zo kwam Ten Clooster in het bezit van de familie Hundeborch.

⁷ Vermoedelijk omdat zijn oudste zoon een Reynolt/Reinoud was.

⁸ De Nederlandsche Leeuw, 1994.

⁹ Reynolt moet als oudste zoon een belangrijker goed hebben gehad dan zijn jongere broer. Zijn kleinzoon bezat bewijsbaar de Havixhorst.

Johan trouwde in 1379 met Agnes, dochter van Steven van den Clooster en Goldekine (bij dit huwelijk was Egbert Hake van den Ruitenberg getuige).¹⁰ Toen hij op 13 april 1409 stierf, werd, zo

6

lezen we in een memorieboek of calendarium-necrologium (dodenboek), door zijn zoon Rolof een roggerente uit de goederen Frederinchuis en Cogenskote vastgelegd voor de memorie op die datum van zijn vader Johan Hundeborch en diens vrouw - sinds juni 1379 - Neza (Agnes) van den Clooster. Dit memorieboek, of calendarium-necrologium ligt in een kapel van de Sint Plechelmuskerk in Oldenzaal.¹¹

Wapen van Agnes van den Clooster.

Het lijkt erop dat de familie Hundeborch bezit verwierf in Drenthe en Overijssel, waarna hun Groningse bezit werd afgestoten. In 1437 verkocht een zoon van Johan, Hundeke, als gemachtigde van zijn broer Roelof (ongeveer 1380-1455), namelijk erve Hundeborch bij Dilgt.¹² Roelof (ambtman en drost van Twente) werd geboren in Denekamp en bezat naast het huis Ten Clooster o.a. erve Hundenborch in Deurningen, de Hundeborch in Zenderen en het huis Hoogeholt (ten Holthe) bij Hardenberg. Ook was hij beleend (in 1433) met Singraven en de Loyne (Luine in wat nu Denekamp is).

Roelof II (ongeveer 1410-1494), zoon van Roelof, werd beleend met het Hoogeholt in Hardenberg, Singraven (1456) en de Loyne en met erve Nijenhuis in Diepenheim. Hij verkoopt ten Holthe in 1461 aan Wouter Stelling.

Roelof had alleen dochters en na zijn dood werd dochter Johanna, onder hulderschap van haar man Johan van Langen, in 1497 beleend met Singraven en in 1494 en 1697 met de Loyne. In 1518 werd zij opnieuw beleend met de Loyne.¹³ Voor het huis Ten Clooster deed zij op 3 december 1525 hulde.

Brief van Johanna

Op 29 november 1531 stuurde Johanna Hundenberchs, weduwe, vanuit "ten Cloester by Covorden" een brief aan Adriaen van Rheede, maarschalk en drost te Laeghe. Daarin herinnerde zij er aan, dat zij niet in staat was naar Oldensaell te reizen, waar de stadhouder toen was om namens de keizer beleningen te doen, aangezien "olt, kranck ende kolt byn ende die wech lanck ys". Daarom verzocht zij aan Adriaen te bewerkstelligen, dat hij haar namens de keizer kwam belenen. Met een kanttekening : "Fiat commissie up den drost van Sallant om dese joncfrou te beleenen".

¹¹ De Nederlandsche Leeuw, 1994. https://www.plechelmusbasiliek.nl/kerk/dynamic_frame_k.htm

¹² Geschiedkundige atlas van Nederland, 1920.

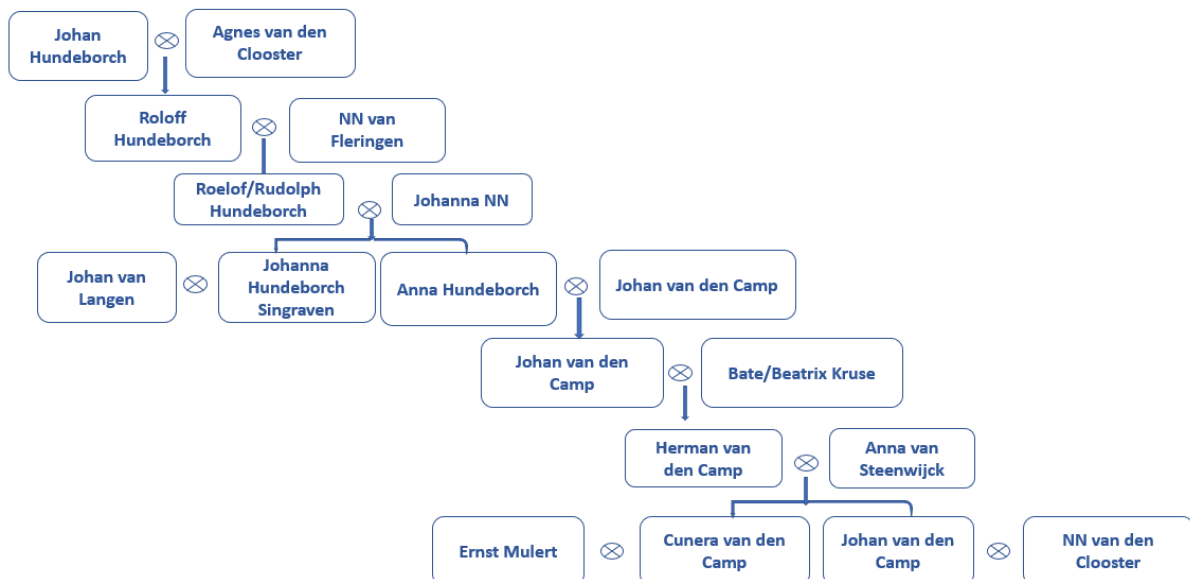
¹³ Johanna werd naast dit goed beleend met 'alle alsulcke guede Roeloff voerscreven van mynen genedigen heren ende den gestichte van Utrecht te leene te holden plach, uuytgesondert den Singraven'.

Na haar dood werd haar zuster Lutgard beleend met de Loyne, onder hulderschap van haar schoonzoon Evert van Suytholt.¹⁴

De Loyne ging vervolgens over op de kleinzoon van Lutgard, Johan van Suytholt en daarna, in 1546, op Herman van den Camp na de dood van zijn vader Johan.

Van den Camp

Op 5 januari 1535 kwam het huis Ten Clooster aan de familie Van den Camp toen Johanna het huis overdroeg aan haar neef Johan van den Camp, de man van haar zus Anna.¹⁵ Johan verwierf ook het Hoogeholt, dat later via zijn kleindochter Cunera van den Camp aan Ernst Mulert kwam.

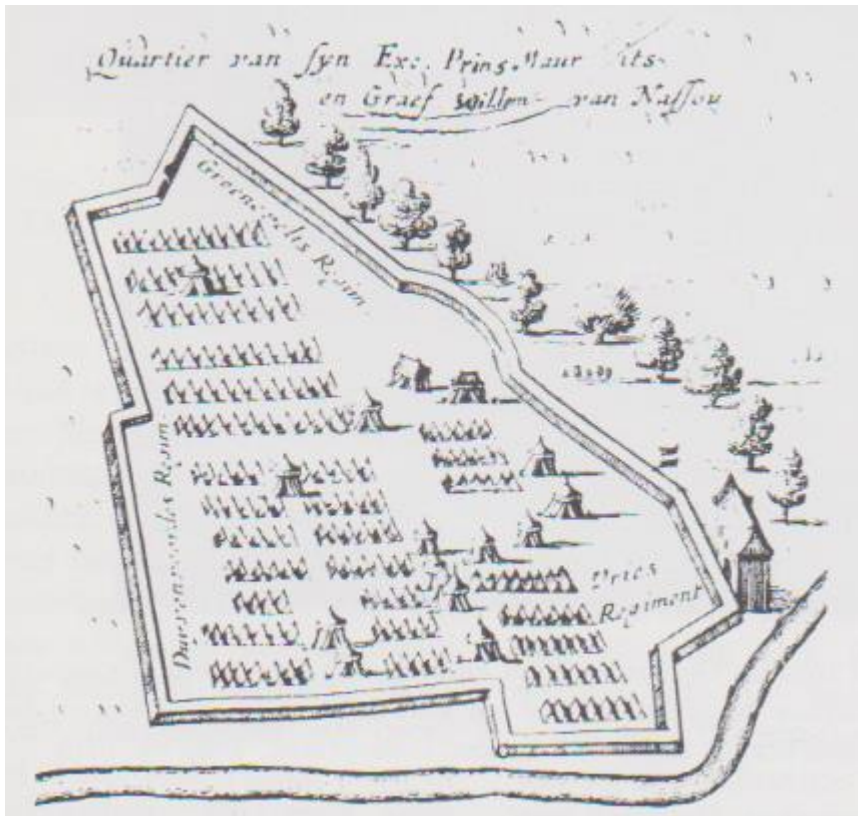
Vervolgens ging Ten Clooster over op Herman van den Camp, hun zoon, die getrouwd was met Anna van Steenwijk, dochter van Johan van Steenwijk (ter Scheere)¹⁶ en Johanna van Dorth.¹⁷

¹⁴ Er bestaat een goed Suytholt in het kerspel Borken in Duitsland.

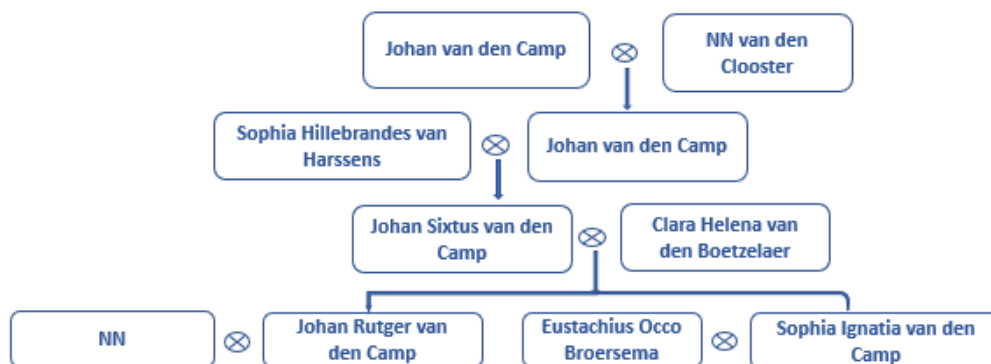
¹⁵ Leenrepertorium van Overijssel.

¹⁶ Johan was een zoon van Johan Alberts van Steenwijk en Lutgard van den Clooster.

¹⁷ Op 25 december 1590 kochten Herman en Anna van de gemeente Coevorden een stuk grond van de Coverder Marss over de Vechte. In 1591 had graaf Willem van Nassau voor de belegering van Coevorden zijn troepen verzameld bij huis Ten Clooster. Op 2 september 1562 werd weduwe Bate Kruse beleend met Ter Bullinge, onder hulderschap van haar zoon Johan van den Camp.

Het huis Ten Clooster (rechtsonder) op een prent van het beleg van Coevorden door prins Maurits in 1592.

Vervolgens moet het huis zijn overgegaan op Johan van den Camp, de zoon van Herman die met een juffer van den Clooster, dochter van Herman van den Clooster en Fye Mulert, was getrouwd. Dit verbond het huis ten Clooster met de havezate Dunningen (zie verderop).

Deze Johan van den Camp is in 1543 plaatsvervangend drost van Drenthe en zal voor 1556 zijn overleden.

Daarna kwam ten Clooster aan diens zoon Johan van den Camp, getrouwd met Sophia Hillebrandes van de borg Harssens. Deze borg werd in 1540, iets ten westen van het oude steenhuis (rechts op de onderstaande luchtfoto) gebouwd. In 1598 komt de borg in eigendom van Warmolt Hillebrandes

(zoon van Hilbrand Menolts en Anna Warmoldi)¹⁸ en Catharina van Fritema¹⁹, de ouders van Sophia. De akte die hiervan is opgemaakt wordt een 'wisselbrief' genoemd. Hillebrandes kocht de borg namelijk niet, maar ruilde (wisselde) deze tegen zijn bezittingen in Westeremden met Peye en Oede Entens die de borg van hun vader Peter Entens²⁰ hadden geërfd. Warmolt werd in 1604 door keizer Rudolf II in de adelstand verheven.²¹

Luchtfoto van de plek waar het huis Harssens heeft gestaan, met recht de sporen van het oude steenhuys.²²

“ 'onse Borch mit die materialen, ende vervallen steen, mitsamt onse hoffte, geboempen, grafften, singelen (...) annexen ende thobehorende'.

In een kopie is sprake van

“ 'dese borch ende annexis met hondert ende dertich grasen landes gelegen onder die clockenslach Hersens soe ons die van onse sal. (iger) olderen aengearfft is met hett jus patronatus van dpastorie toe Harssens in voegen ende manieren navolgende (in den eersten sall Hillebrants ons betalen voer den borch ende geboempte met zijn materialen ende annexen gelijk ock dgerechtigh, van het jus patronatus, die summa van drie duysent emder gl. tot dertich stuuvr Groniger het stuckke daer tho elck gras landes daer die maets up gelecht sall worden als binnen Harssens van wijze is toe weten mit d'roede van sextijn voet'

¹⁸ Hij werd in de adelstand verheven

¹⁹ Dochter van Pieter van Fritema en Mary van Sjaerda. <http://www.simonwierstra.nl/FRITTEMA.htm>

²⁰ Peter Entens was getrouwd met Bauwe Ompteda. Zij dochter Oede trouwde met Frederik de Mepsche.

²¹ <http://ubbega.nl/wp-content/uploads/2015/07/stadlande-Harssens-3a.pdf>

²² <https://www.heerlijkheidharssens.nl/hars/presentatie-2020.php>

Dit was het zegel van Goffo Ivo Hillebrandes van Harssens, neef van Sophia. De draak komt uit het wapen van Harssens, de boom uit dat van Hillebrandes.

Johan, de latere man van Sophia, werd op 29 september 1618 ingeschreven aan de universiteit van Heidelberg. Mogelijk werd hij een half jaar eerder, op 29 maart, ingeschreven als rechtenstudent in Herborn, waar hij dan, net als in Heidelberg, samen met Sabinus Fockens en Johannes Hackingius studeerde.²³

Sabinus Fockens en Johannes Hachting

Saco/Saecke/Sabinus Fockens, zoon van Martinus Fockens en Wisk Tetmans. Hij trouwde met Lucia Siccama.

Sabinus studeerde vanaf 31-5-1616 te Franeker en vanaf 29-9-1618 te Heidelberg. In Heidelberg was hij samen met Johannes van den Camp, onder leiding van Johannes Hachting (1594-1630), de latere hoogleraar in de logica te Franeker. Deze studeerde vanaf 26 maart 1616 te Groningen en bezocht met zijn beide pupillen verschillende buitenlandse academies: Herborn (29-3-1618), Heidelberg, Bazel en Genève. Voordien zou neef Sabinus Fockens volgens deze brief van Gysbert Aernsma ook Frankrijk aangedaan hebben. Een inschrijving aan enige universiteit aldaar geeft het bestand van Samme Zijlstra wat Sabinus betreft niet. Hij werd in 1619, na mei, secretaris, in 1623 grietman van Opsterland, en overleed op 31 maart 1652 in zijn 53e levensjaar.²⁴

Johan en Sophia woonden blijkbaar niet permanent op het huis Ten Clooster, want op enig moment bewoonden zij het huis Het Roode Lam in Groningen dat gelegen was tussen de Heerestraat en het Tingtangstraatje/Tijmentangstraten.²⁵ Johan en Sophia droegen dit huis op 2 juni 1630, door ruiling

²³ <https://www.mpaginae.nl/At/FrieseStudentenvoor1650.pdf>

²⁴ <https://www.mpaginae.nl/Aernsma/SaackmaAernsma.htm>

²⁵ Het Tingtangstraat, zijstraat van het Koude Gat, is het kleinste straatje van Groningen. Het Roode Lam was eerder bewoond was door Luytjen Iddekinge.

tegen landerijen in de Paddepoel, over aan het klooster Bentlage.²⁶ Johan overleed ergens tussen 1632-1639.²⁷

Kaart van Cornelis Pijnacker uit 1634.

Johan Sixtus van den Camp was de volgende bewoner van Ten Clooster. Het erve Van den Camp bestond in 1642 uit 7 dagmaat²⁸ hooiland, 6 dagmaat in de Haleweide, 5 opslagen op het Wijkerbroek, benevens huis en hof en een aanzienlijke uitgestrektheid bouwland, tezamen voor de grondschatting getaxeerd op 3.090 goudguldens.

Op de landdag van 5 december 1643 constateerden de Staten van Drenthe dat hij nalatig was gebleven *'aen te geven sijne huizen, hoven, landerijen ende andere goederen ten Clooster in de Heerlicheijt van Coevorden gelegen'*.

Op de lotting van de Etstoel van 18 november 1645 protesteert Johan, als markerichter van Dunningen en Wijkermarke, tegen het afgraven van gronden door Reijna Roelofs tegen *'verbot'*.

Op 15 augustus 1657 ging ten Clooster over op Clara Helena van den Boetzelaer, weduwe van Johan Sixtus van den Camp (zoon van Johan en Sophia), namens haar onmondige zoon Johan Rutger van den Camp.²⁹

In 1658 deed Clara een verzoek om zowel ten Clooster als Dunningen als havezate erkend te krijgen. Dit echter zonder succes. De weduwe Van den Camp en haar kinderen hadden grote schulden en wilden enige goederen in Drenthe verkopen. Op de lotting van de Etstoel in 1663 werd de verkoop

²⁶ Het Roode Lam werd nog in dezelfde maand verkocht aan Johan de Mepsche en zijn vrouw Helena Wicheringe.

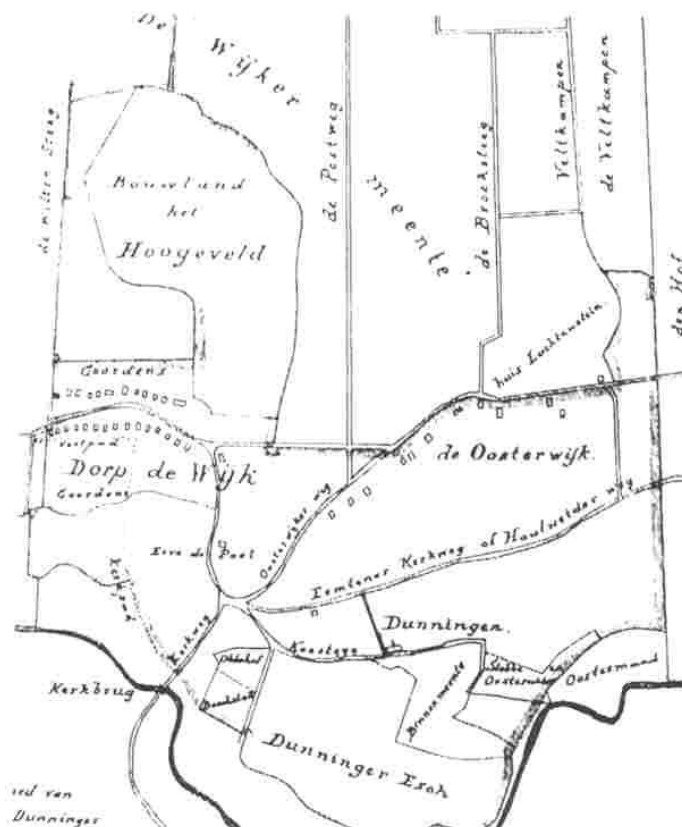
²⁷ [https://www.redmeralma.nl/pdfs/083_Glas_\(1999\).pdf](https://www.redmeralma.nl/pdfs/083_Glas_(1999).pdf)

²⁸ Een dagmaat is een maat voor de hoeveelheid land die iemand in een dag kan maaien, ongeveer een halve hectare. <http://www.webringreestdal.nl/historie/dunningen2.html>

²⁹ Eenmaal volwassen deed Johan Rutger in 1669 zelf hulde. In 1688 kwam Ten Clooster in handen van Albert Antoni van Pallant (ca 1656-1701), drost van Drenthe en na diens dood in 1701 van zijn weduwe Walburg van Heeckeren (zij waren getrouwd in 1680), dochter van Evert van Heeckeren en Maria Torck.

afgeraden omdat dit, voor minderjarigen, niet voordelig was. In 1667 verkocht de weduwe het Rabbinger erf te Zuidwolde. Haar verzoek Dunningen eveneens te mogen verkopen werd afgewezen. In 1669 kreeg zij tenslotte wel toestemming enige goederen en de havezate Dunningen met toebehoren te verkopen.

Van den Clooster en Dunningen

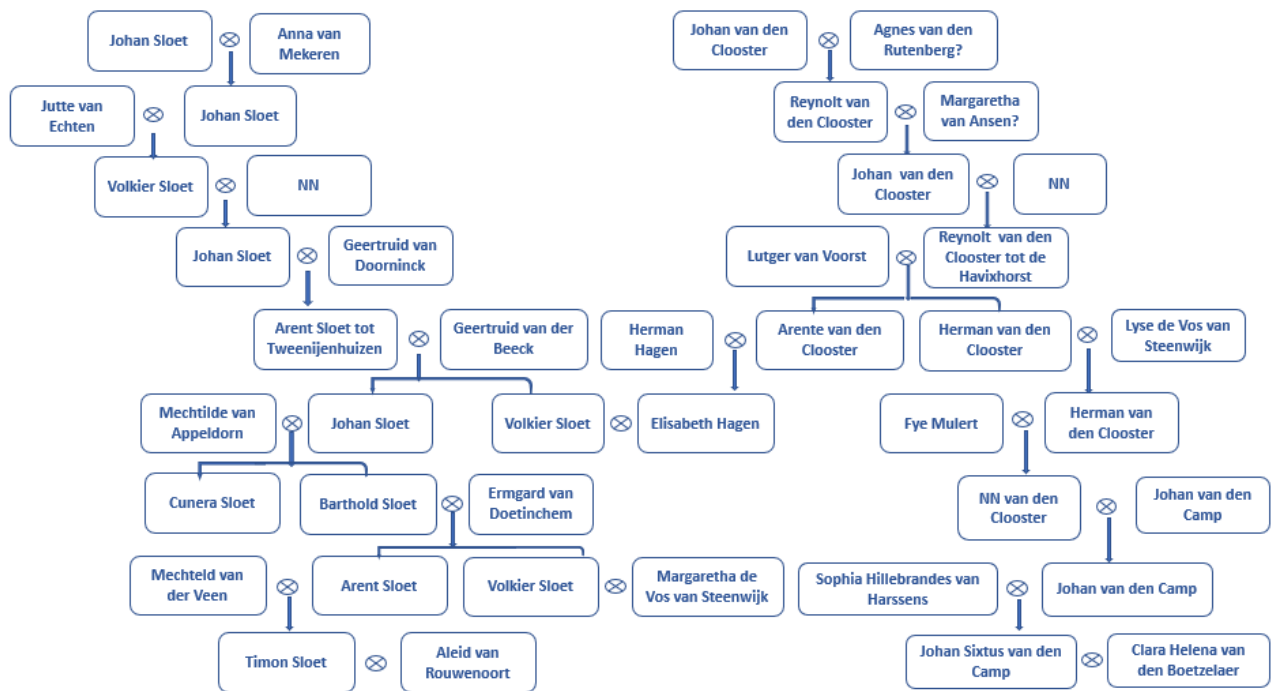

Op enige moment bezit de familie Van den Camp naast het huis ten Clooster ook een havazate in Dunningen. Dunningen was, naast de Havixhorst, de tweede havezate van het Drentse De Wijk.

De oudste, ons bekende, bewoners waren de Sloets, die al genoemd worden in de dertiende eeuw. Een Johan Sloet (ongeveer 1275- ongeveer 1355) trouwde met Anna van Meekeren, met wie hij in ieder geval een zoon kreeg die ook Johan heette (ongeveer 1333- ongeveer 1387) en die trouwde met Jutte van Echten.

Hun zoon Volker Sloet (ongeveer 1360-1431) trouwde met een vrouw van wie we de naam niet kennen. Ook zij kregen weer een zoon Johan (geboren rond 1395) die trouwde met Geertruid van Doorninck. Hun zoon Arend Sloet (ongeveer 1422-1486)) trouwde met Trude van der Beecke tot de Gelder.

Met hun zoon, Volker Sloet (ongeveer 1460-1533), naderen we het moment waarop Dunningen in handen komt van de familie van den Clooster.

Volker trouwde namelijk met Elisabeth Hagen, dochter van Herman Hagen en Arent(je) van den Clooster die afkomstig was uit de familie Van den Clooster die op de Havixhorst woonde. Elisabeth was voor haar huwelijk priorin geweest van klooster Dikninge. Zij krijgen vijf kinderen, van wie er vier jong sterven. Zoon Arent sterft kinderloos, waarna Dunningen in 1520 in handen komt van Herman van den Clooster (getrouwd met Fye Mulert), een neef van Elisabeth Hagen.

Een niet met naam bekende dochter van Herman en Fye trouwde met Johan van den Camp. In 1579 droeg de abdij te Dikninge aan hem een erf land over in de Dunninger Marke, waartoe ook een huis en hof behoorden. Hoe dit huis eruit zag is niet bekend en vermoedelijk was het dit huis dat in 1659 werd afgebroken.³⁰

In hetzelfde jaar, 1579, kocht Johan van Herman van der Burcht, abt te Dikninge, van juffer Cunera Sloeth³¹ en van broeder Marten Hoogecamp, *kellener deszelven conventes, met sampt den Convente*, enige goederen in Dunningen, te weten:

"Een erve landes, gelegen in Dunninger marke onder den clocke van IJhorst, daer nu ter tijd Luytge Cock op wonachtich is ende self in gebruke heft, toe weten dat de erentfeste Johan van den Camp tot dit voors. erve sal ontfangen desse nabeschreven landes: in den eerste een huis en hof, zooals dat begraven is, met twee coolgorens en de camp bij den huize; omtrent dre mudde rogge landes min 4 schepel ofte daer so groot, met 2 mudde haverlandes als dat bevoret- is met sijn holt; noch een kampje, omtrent dre schepel lands groot; noch een stukje in de meente, zooals onse convent dat toecomende was; noch op Dunninger esch omtrent dre mudde lants an vier stukken gelegen, zooals die bevoret sijn met hoer haverlant; en noch dat dardedeel van dat bruggemaetien, omtrent te zamen twee dagmaet groot, ofte so groot en clein als dat gelegen is; noch een stuk boulant gelegen

³⁰ Bos, Hulst en Brood 1989, 251.

³¹ Waarschijnlijk behoorde het goed Dunningen oudtijds aan de familie Sloet, van welke een Johan Sloet reeds in 1292 in de Blaffer van het klooster Dikninge voorkomt.

op 't Hogevelt, omtrent twee mudde roggelants groot, en daarom gelegen omtrent een mudde haverlant; daartoe al sulk waar en schaar als het voors. erve behorende is en in voortijd toe gebruket is geworden. Voor dese voors. goederen zal de Er. Jhr. Johan van den Camp geven ende wel betalen een somma van twaalf hondert golden gld. ende vijftig, de gulden met 28 stuiver brabantse te betalen; daertoe de jufferen een halve aam wijns; ende deze betalinge sal van stonden an gescheen, toe weten vief hondert goltgls., en de andere resterende penningen toe meije anno tachentich wel betaalt, enz."³²

Op de landdag van 20 Maart 1580 werd Johan van den Camp samen met Hendrik de Vos van Steenwijk afgevaardigd, om de Unie van Utrecht voor Drenthe te tekenen. Volgens Magnin stierf Van den Camp echter kort daarop en werd die commissie door Johan van Echten, in zijn plaats, uitgevoerd.

Johans zoon, Johan Sixtus, trouwde met Clara Helena van den Boetzelaer (zie hieronder voor haar afstamming). Hij verzocht op de landdag van 19 november 1604 vrijdom van de contributies voor zijn havezate Dunningen, gelijk hij vroeger genoten had, waarop Ridderschap en Eigenerfden besloten hem dit toe te staan, als hij op de havezate ging wonen en nevens anderen voor de landdagen in de Ridderschap werd verschreven.³³

In 1649 had Johan onenigheid met de ingezetenen van de Wijk over de kerkbrug. Deze hadden namelijk de vonder (brug) over de Reest, in de weg naar de kerk in de IJhorst, zodanig verbeterd, dat men het met paard en wagen kon passeren. Johan was hier niet blij mee en beweerde, dat door de vermeerderde passage nadeel aan zijn land werd toegebracht. Op een rekweset dienaangaande op den landdag ingediend, werd door Ridderschap en Eigenerfden beschikt in dier voege, dat de brug niet anders gebruikt mocht worden dan van te voren het geval was geweest, van ouds als kerkgang en rheweg.

Toen Johan stierf (voor 23 februari 1658) liet hij een met veel schulden bezwaarde boedel na. Om de boedel nog enigszins te redden kregen de mombers een machtiging om het erve Rabberinge onder Zuidwolde te verkopen. Helaas bracht dit niet het verwachte bedrag op, waarop Clara Helena, die inmiddels was hertrouwd met kapitein Van Eeck, op de lotting van 19 november 1667 het verzoek deed om toestemming te krijgen om de Havezate Dunningen met de onderhorige goederen te mogen verkopen, om de schulden te kunnen betalen, maar dat verzoek werd afgewezen. Ook een tweede verzoek werd afgewezen, omdat Dunningen niet genoeg zou opleveren. Zij kreeg het advies om enige goederen in de Ommelanden te verkopen omdat die meer zouden opbrengen.

Op de lotting van 8 juni 1669 werd een nieuw verzoek ingediend, nu mede namens de meerderjarig geworden zoon Johan Rutger. Argument was nu dat de jaarlijks inkomsten uit het allodiale goed voor de minderjarigen (behalve Johan Rutger) slechts 46 gulden en 13 stuivers bedroegen en die uit het leengoed jaarlijks tezamen de som van 280 gulden, waarvan onmogelijk vier kinderen konden worden onderhouden, terwijl ook nog de goederen bezwaard waren met een schuld van 10.434 gulden en de schuldeisers sterk op betaling aandrongen. Onder allerlei voorbehouden kreeg men nu toestemming, maar het verzoek om het recht van Havezate afzonderlijk te mogen verkopen, wat voordelig zou zijn, werd afgewezen. Op 9 november 1670 vond de openbare verkoop plaats. Een

³² <http://www.webringreestdal.nl/historie/dunningen2.html>

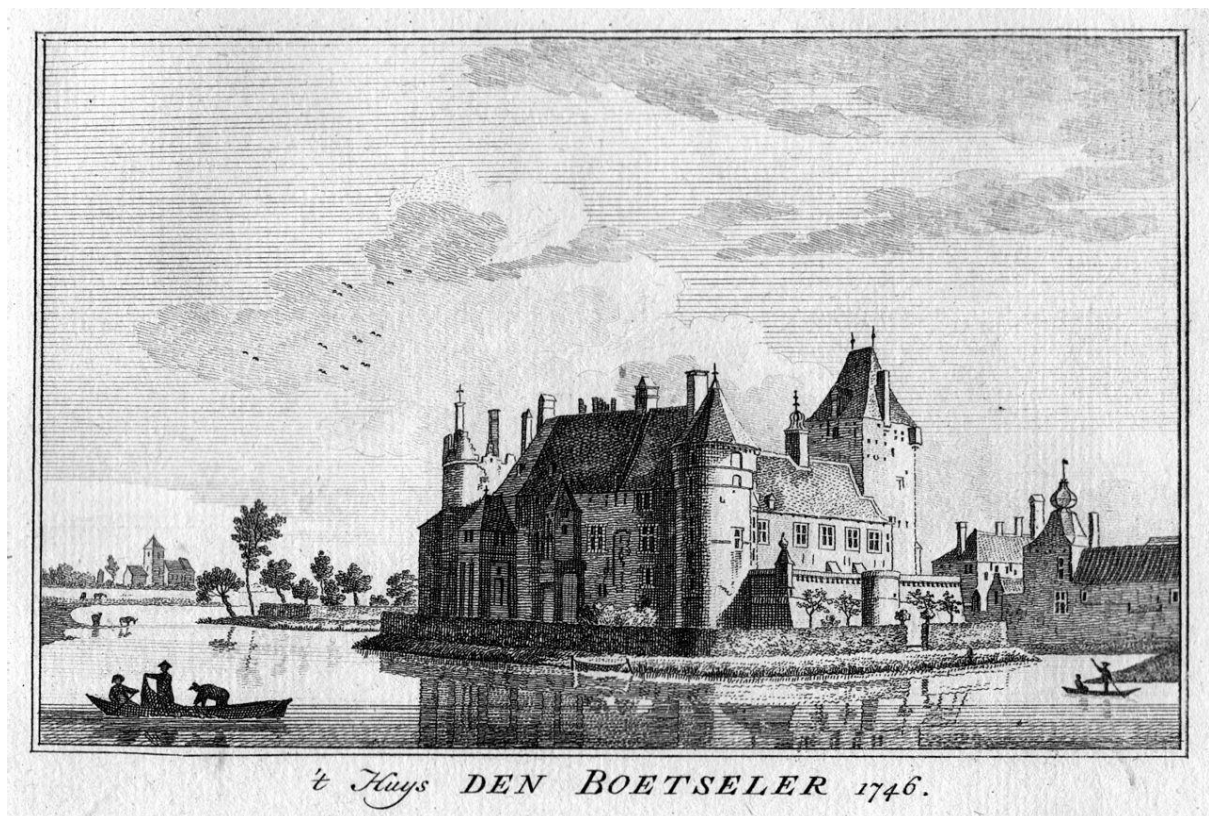
³³ Deze situatie werd nog eens bevestigd op de landdag van 17 februari 1646.

gedeelte van de landerijen kwam in onderscheidene handen, terwijl de havezate, met het huis en landerijen, het eigendom werd van de oudste zoon, de cornet Johan Rutger. Deze verzocht op de Landdag van 26 februari 1672 voor zijn havezate, vrijdom van inkwartiering, zoals ook andere havezaten genoten, hetwelk werd toegestaan.

De financiële situatie bleef precair, want in 1680 werd Dunningen verkocht aan Rutger van Dongen.³⁴

Van den Boetzelaer

De moeder van Sophia van den Camp was Clara Helena van den Boetzelaar, een dochter uit een adellijk geslacht, oorspronkelijk afkomstig uit Appeldorn, net over de grens met Duitsland, waar nu nog de burcht Boetzelaer staat.

Vandaar betrokken de Van den Boetzelaers een familieslot bij 's Heerenberg, waarna drie zonen van Anna Schenk, de vrouw van Rutger van den Boetzelaer naar Vollenhove gingen.

Verschillende Van den Boetzelaers waren later verschreven in de Ridderschap van Drenthe. Zij woonden op de havezaten Batinge³⁵ en Entinge te Dwingeloo.

³⁴ <http://www.webringreestdal.nl/historie/dunningen2.html>

³⁵ Zie het artikel over Batinge

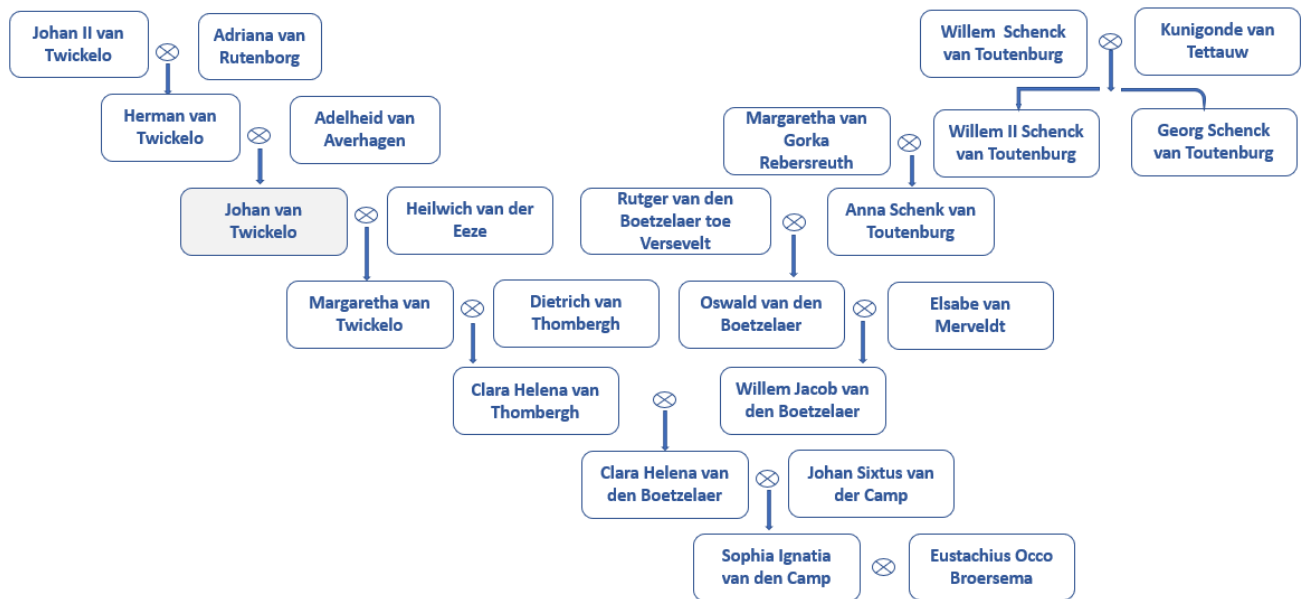
Clara Helena van den Boetzelaer

Johan Sixtus van den Camp was de eerste echtgenoot van Clara Helena van den Boetzelaar, de moeder van Sophia. Zij trouwde op 11 december 1658 in Groningen en op 31 december 1658 in Coevorden, in tweede huwelijk, met Tiaert (Titardus, Tiardus) Eeck, (1632-1671), zoon van Johannes Eeck (18 juni 1600 Groningen – 10 juni 1663 Groningen) en Aeltien Lamberts Asserhuijs. Tiaert was kapitein van de infanterie in Groningen.

Clara overleed op 8 april 1689 en werd bijgezet in de kerk van het klooster Frenswegen. *'Obijt Anno 1689 den 8 april de hoog W. Geb. V. Clara Hilena van den Camp, vrouw tot den Clooster en Dunningen, geb. v.d. Boetzelaer, dr. Tot Essenbach en Ten Tolle enz.'*

De grafsteen van Clara Helena staat tegenwoordig in de kapel van de burcht in Bad Bentheim.

Willem Jacob van den Boetzelaer

Clara was een dochter van jonker Willem Jacob van den Boetzelaer tot Toutenburg, heer van de Poll en den Boetzelaersborch, medeheer van Wendisch Eschenbache³⁶ en zijn eerste vrouw Clara Helena van Thombergh, genaamd Wormbs. Willem trouwde later ook nog met Johanna van Heeckeren tot Roderlo, dochter van Joost van Heeckeren, heer van Ruurlo en Hendrika van Bevervoorde. Zij was de weduwe van Johan van Rechteren, zoon van Zeeger van Heeckeren van Rechteren en Margaretha van Münster.

Anna van den Boetzelaer

Anna van den Boetzelaer was een zus van Willem Jacob van den Boetzelaer en dus de oudtante van Sophia van den Camp. Zij trouwde op 30 augustus 1612 (huwelijkscontract) in Wijk bij Duurstede met Godard van Reede van Amerongen.

Hun zoon Godard Adriaan van Reede trouwde met Margaretha Turnor (1613-1700), dochter van George Turnor en Salomé van Meetkerken.³⁷

³⁶ <https://oldsillevold.nl/sinderen.pdf>

³⁷ <https://margaretha.kasteelamerongen.nl/over/de-hoofdpersonen/>

Boetzelaersborg

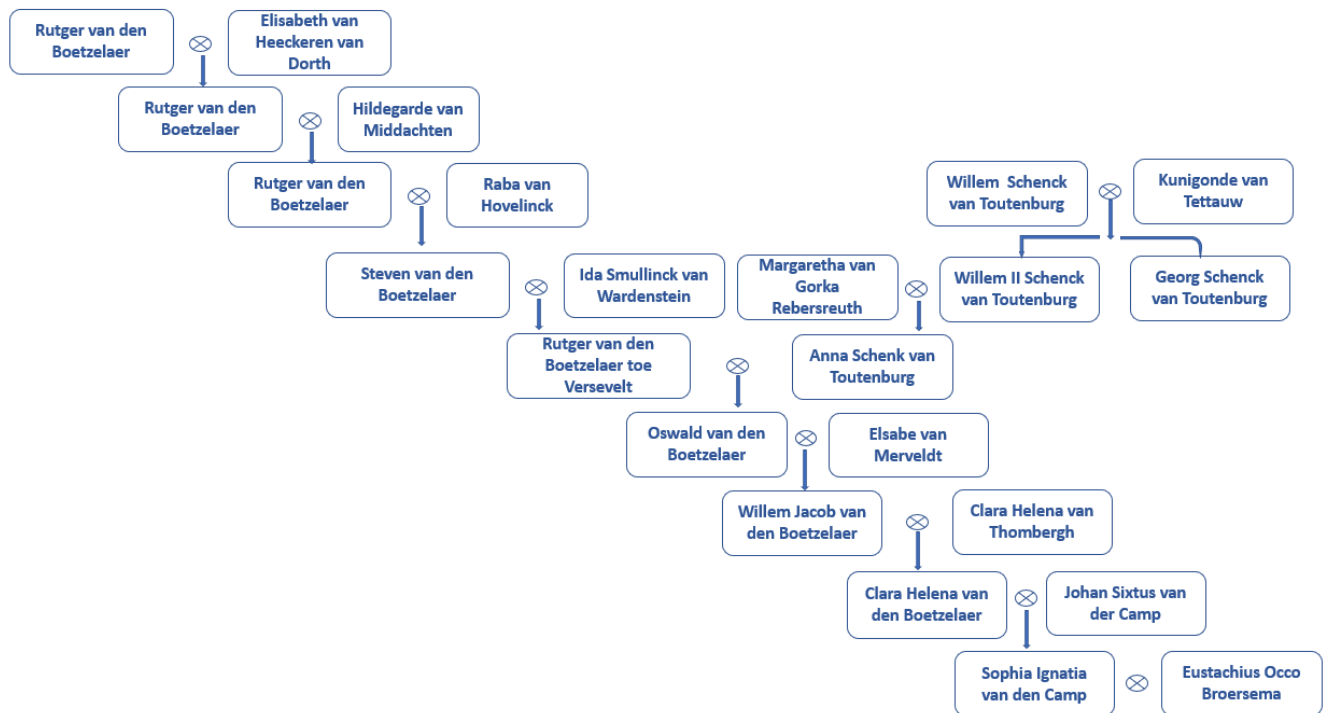
Willem Jacob van den Boetzelaer, zoon van Oswald, was drost van Bergh. Hij bezat een huis in het stadje ('s Heerenbergh), maar kreeg in 1620 toestemming tot aankoop van een *'adelicken sitt ende behuysinge in der stadt Bergh'*, waarmee het Drost Daemenhuis bedoeld werd. De koop werd gesloten in 1621. In 1632 werd het huis opgedragen aan graaf Albert, die het met de rechten van havezate in leen teruggaf aan Van den Boetzelaer. De naam van het huis was van toen af aan Boetzelaersborg.

Oswald van den Boetzelaer

Oswald van den Boetzelaer, de vader van Willem Jacob, werd geboren rond 1550. Hij trouwde met Elsabe van Mervelt, dochter van Adolf II von Merfeld en Johanna van Dorth en was weduwe van Rutger van Graes. Oswald had twee broers, Joachim, geboren rond 1530 en overleden in 1625 en Steven, geboren in 1554 en overleden in 1615. Joachim trouwde (1) met Elisabeth van Echten en (2) met Lucia van Reede. Steven trouwde met Ermgard van Wittenhorst.

Rutger van den Boetzelaer

Rutger van den Boetzelaer, de vader van Oswald, werd geboren rond 1513 en stierf op 6 december 1580. Hij trouwde in 1546 in Heidelberg met Anna Schenk van Toutenburg, geboren in 1525 in het Duitse Wendisch Eschenbach.

Toutenburg

De naam Toutenburg, die Willem Jacob van den Boetzelaer aan zijn naam toevoegde, komt van Willems grootmoeder, Anna Schenk van Toutenburg, dochter van Willem II Schenk, heer van Toutenburg, geboren in Wendisch-Eschenbach, overleden in Huize Toutenburg in Vollenhove en van Kunigonde van Tettau.

Willem stamde uit een oud Duits geslacht uit de Oberpalts. Toutenburg werd rond 1550 gebouwd door zijn broer, Georg Schenk van Toutenburg, die als edelman van Frederik van Baden, bisschop van Utrecht, in 1496 in ons land kwam en begiftigd werd met het drostambt van Vollenhove en later met het stadhouderschap van de noordelijke Nederlanden. Hij was getrouwd met jonkvrouwe Anna de Vos van Steenwijck.

De Toutenburg werd gesticht door Georg (of Jurjen) Schenk, die als edelman van Frederik van Baden, bisschop van Utrecht, in 1496 in ons land kwam en begiftigd werd met het drostambt van Vollenhove en later met het stadhouderschap van de noordelijke Nederlanden.

Door met Anna te trouwen maakte Rutger van den Boetzelaer, de grootvader van Willem Jacob, maatschappelijk gezien, een grote sprong voorwaarts.

Kasteel Toutenburg in Vollenhove.

Huwelijk van Sophia van den Camp met Eustachius Otto Broersema

Terug naar Sophia van den Camp. Zij trouwde in 1675, twee jaar nadat het vonnis tegen Rengers was uitgesproken (ondertrouw Oldenzaal, huwelijk in Bentheim), met Eustachius Otto Broersema (tot borch Beuningen en den Clooster), stalmeester en jagermeester van de graaf van Bentheim, zoon van Anthonie Broersema en Elisabeth Agnes Bentinck.³⁸ Eustachius was drost van Megen en hij kocht in 1677 Borgbeuningen, dat lange tijd in het bezit was geweest van de familie van Twickelo.³⁹

Broersema

De afstammingslijn van Eustachius Broersema is niet helemaal zeker. Zwakke plek in de keten van zijn voorouders is Ocke Broersema, die omstreeks 1608 werd geboren en die mogelijk / waarschijnlijk de vader is van Anthonius.

De oudste, ons bekende, Broersema was Ocke Piers, die leefde in de tweede helft van de vijftiende en de eerste helft van de zestiende eeuw in Legemeer. Bij een onbekende vrouw had hij o.a. een zoon Ocke.

Ocke Ockes was boer in Teroele. Hij trouwde met Hylck Folckerts, dochter van Folckert Hylckes, mederechter van Doniawerstal, en NN Merck Merckdr.

Hun zoon, **Ocke Ockes Broersema**, werd geboren omstreeks 1552/3. Hij werd in 1577 als advocaat tot het Hof van Friesland toegelaten. Hij is s grietman af, wanneer in het voorjaar van 1578 door stadhouder George de Lalaing, graaf van Rennenberg, de van koningsgezindheid verdachte raadsheren, grietmannen en magistraatsleden worden vervangen.

In 1580 wijkt hij als balling uit naar Luik. Hij koos de Spaanse kant. In 1587 en 1590 wordt hij advocaat-fiscaal genoemd. Hij trouwde met Pierkje Jeremiasdr.

³⁸ <https://www.twentebestand.nl/gezinsblad.php?NR=127272>

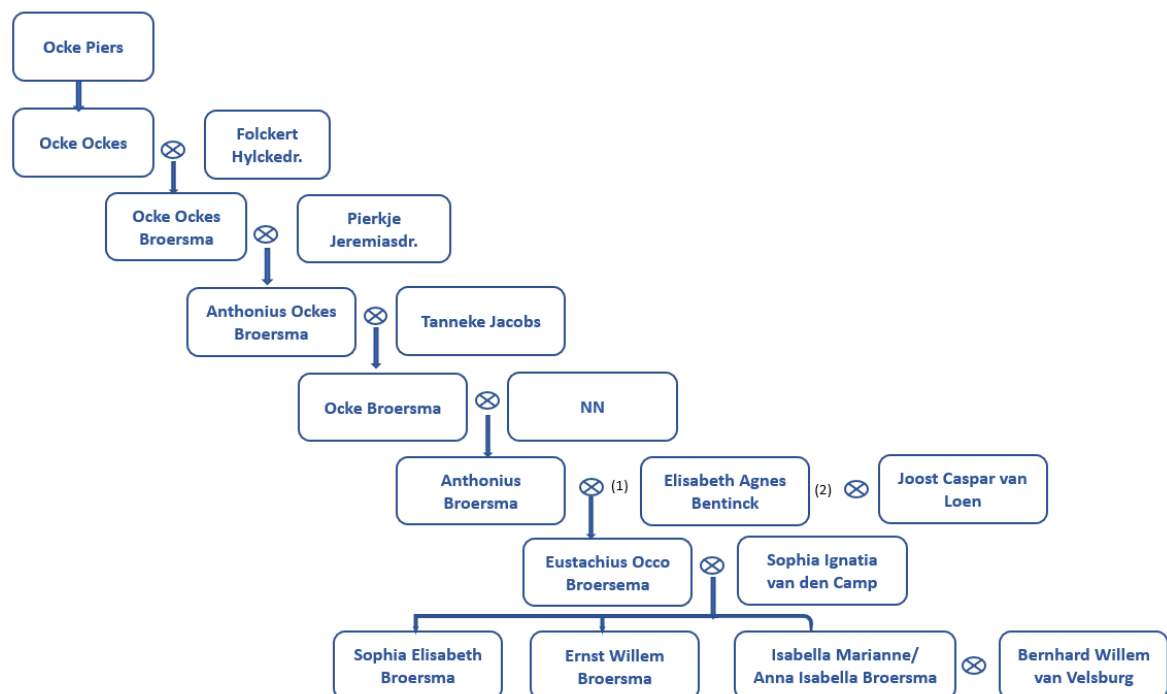
³⁹ Zie het artikel over de bewoningsgeschiedenis van Borgbeuningen.

Hun zoon **Anthionius Ockes** studeert vanaf 1604 rechten te Franeker en wordt in 1607 toegelaten als advocaat tot het Hof van Friesland en op 31 januari 1617 als advocaat tot het Hof van Brabant. Hij trouwde voor het gerecht Leeuwarden op 15 augustus 1607 met Tanneke Jacobs, weduwe van notaris Tiete Haarsma/Titus Hartsma. Zij werd in Antwerpen geboren als dochter van Jacob Arends en Jantien Cornelisdr. Anthionius en Tanneke woonden vanaf 1617 te Brussel.

Hun zoon, **Ocke Broersema**, werd omstreeks 1608 geboren en is waarschijnlijk de vader van Anthionius.

Zijn zoon is **Anthionius (Arnold⁴⁰) Broersema** die op 23 november 1645 in Oldenzaal in ondertrouw gaat met Elisabeth Agnes Bentinck (overleden op 20 januari 1676), dochter van Everhard Bentinck heer van Brecklenkamp⁴¹ (1585-1659, Spaans luitenant) en Euphemia (Fenne) Ewelaar van der Marck tot Everloo (<1595-1647). Anthionius was raad-fiscaal van de Spaanse koning. Zijn weduwe hertrouwt in 1660 met Joost Caspar van Loen, zoon van Jan Rudolf Gerlach van Loen (borg Enschede) en Casparina van Bullo.

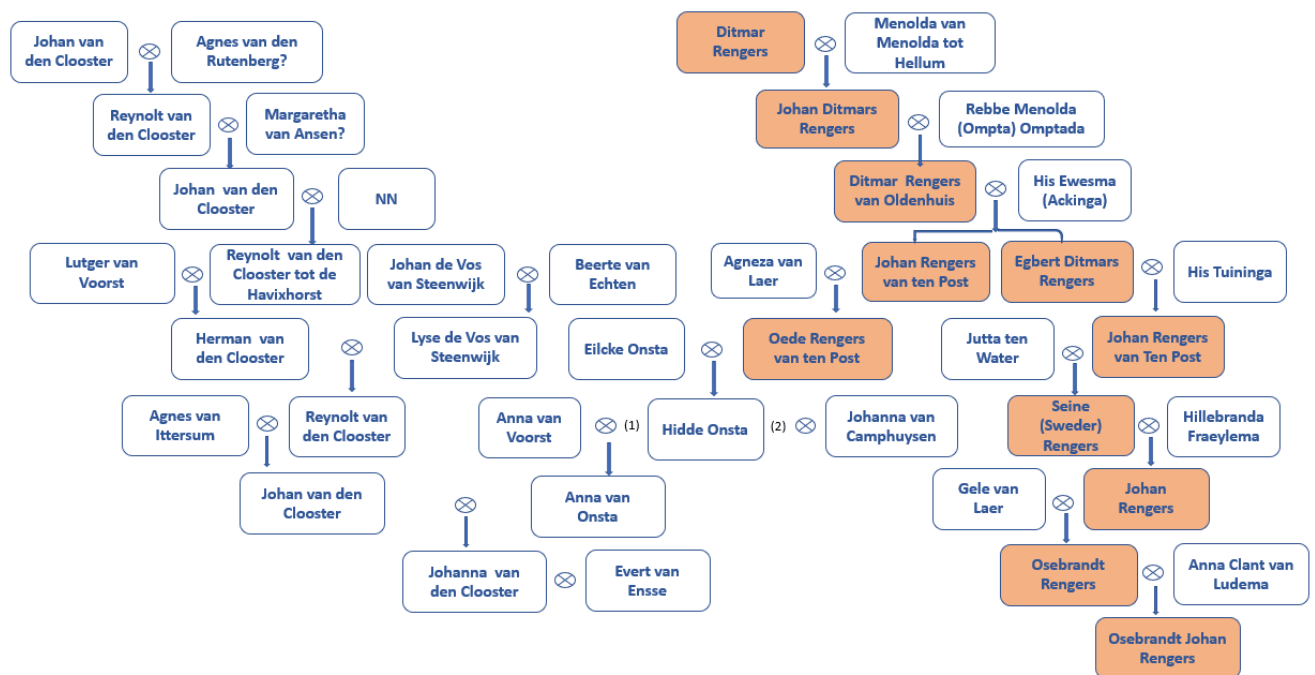
Eustachius Occo Broersema was een zoon van Anthionius en Elisabeth. Hij trouwde in 1675 met Sophia van de Camp, met wie hij drie kinderen kreeg: Ernst Willem (die werd beleend met de erven op den Clooster bij Coevorden), Isabella Marianne/Anna en Sophia Elisabeth (vicarisse van het klooster in Vreden).⁴²

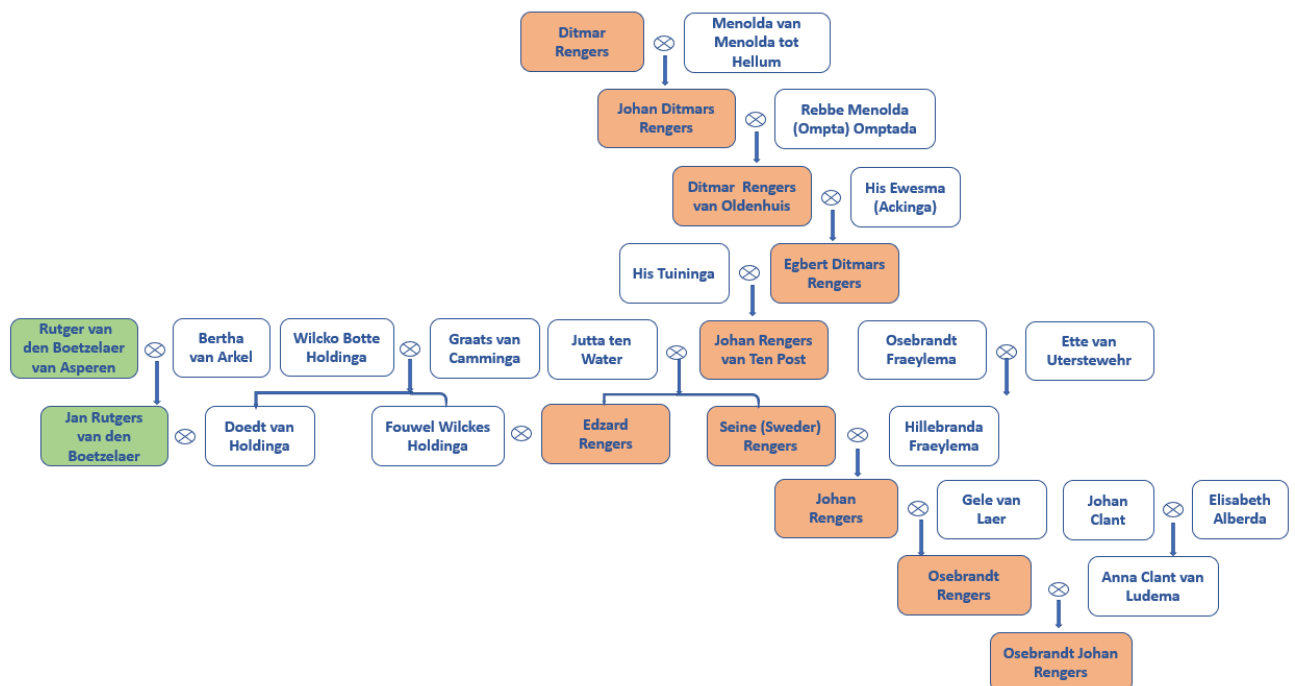
⁴⁰ http://www.heraldry-wiki.com/arms/literature/journals/Navorscher/30_1880.PDF

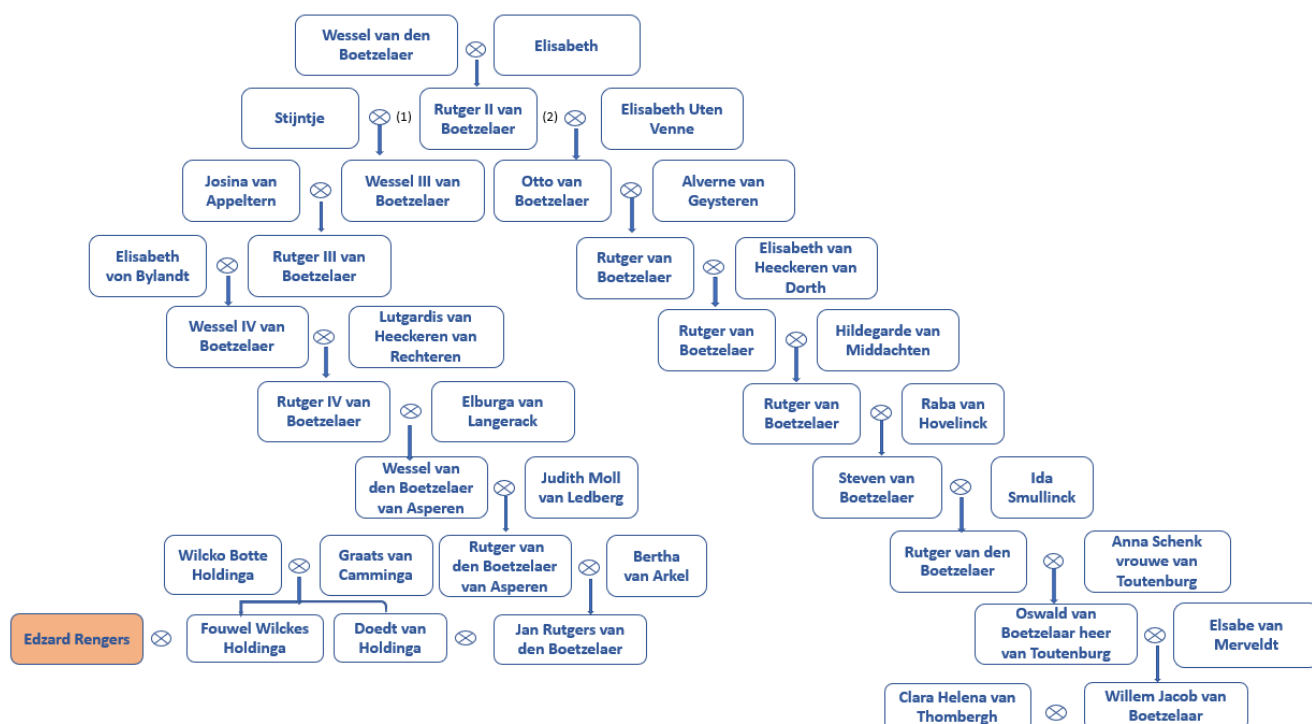
⁴¹ Zie: <https://www.brecklenkamp.nl/over-het-huis/historie-huis-te-brecklenkamp> en https://nl.wikipedia.org/wiki/Havezate_Brecklenkamp

⁴² https://www.fryske-akademy.nl/fileadmin/inhoud/beelden/homepage/Kennis/Gen_Jierboek/GJ_1984.pdf

Ten slotte was de overgrootvader van Osebrandt Johan Rengers, Seine (Sweder) Rengers, een broer van Edzard Rengers die een zwager was van Jan Rutgers van den Boetzelaer. Deze Jan Rutgers stamt weliswaar uit een andere tak (zie schema) van de Van den Boetzelaers dan de moeder van Sophia maar het is wel een ondersteuning van de gedachte dat de familie Rengers en Van den Boetzelaar elkaar kenden.

Bijlage 1: Twickel

Op 17 juni 1672 rijden 200 ruiters van het leger van Bommen Berend, de bisschop van Munster, onder leiding van overste Twickelo, Blokzijl binnen. Zou dit de neef Twickel zijn over wie Sophia van den Camp het, in datzelfde jaar, heeft in haar getuigenis tijdens het proces tegen Osebrandt Jan Rengers? Het heeft er alle schijn van, maar een 'echte' neef was hij niet.

In de veertiende eeuw, verwierf Hermann van Twickel, zoon van een Engelbert en getrouwd met Margaretha van Hulscher, een hof in de Nederlanden, 'toe Eysinc', in het Overijsselse Twente. Een hof die we nu kennen als het kasteel Twickel.⁴⁴

Kasteel Twickel bij Delden.

Door gunstige huwelijken en goed beheer ging het de Twickelo's voor de wind. Zo verwierf Johan II door zijn huwelijk met Adriana van den Rutenberg het huis de Rutenberg in Dalfsen en daarnaast ook bezit in Hengelo, waaruit later het huis Hengelo ontstond.

De oudste zoon, Johan III, kreeg Twickel, maar De Rutenberg en Hengelo gingen naar zijn Jongere broer Frederik van Twickelo (ca 1482-1555). Frederik was drost van Diepenheim en kastelein van Coevorden en trouwde met Rudolfa de Vos van Steenwijk, dochter van Roelof de Vos van Steenwijk en Jutta Mulert.

Zoon Herman, getrouwd met Adelheid van Averhagen, ging op Borgbeuningten bij Denekamp wonen. Hun zoon, Johan, getrouwd met Heilwich van der Eeze, had in ieder geval zes kinderen onder wie Roelof van Twickelo. Deze Roelof had een zoon die Johan Beveren van Twickelo werd genoemd.⁴⁵

⁴⁴ Meer informatie op <http://www.landgoedvrienden.nl/wp-content/uploads/2020/03/Twickel.pdf>

⁴⁵ Geslachtkundige aantekeningen ten aanzien der leden van de Ridderschap en afgevaardigden uit de drie groote Steden van Overijssel, die sedert 1610-1794 ten Landdage van dat Gewest zijn geadmitteerd, met eenige geschiedkundige berichten aangaande de Havezaten der verschreven Edellieden, grootendeels uit authentieke bronnen opgemaakt. Blz. 27 https://www.vorg.nl/wp-content/uploads/2021/03/Geslachtkundige_aantekeningen_ten_aanzi.pdf

Havixbeck

Het lijkt waarschijnlijk dat deze Johan (die ook wel Rudolph wordt genoemd) de persoon is die in 1601 trouwde met Ermgard (Emigardia) von Beveren, dochter van Johann von Bevern. Deze wordt in bronnen ook wel Johan van Twickelo van Borgbeuningen genoemd. Hij was vermoedelijk commandant van de lijfwacht van koning Filips II in Duitsland en van de troepen van Münster.⁴⁶

Johan (Rudolph) en Ermgard woonden op Havixbeck (ten westen van Münster). Dit landgoed was ontstaan uit de Bruningshof, waarmee een Dietrich von Schönenbeck was beleend. Door het huwelijk van Ursula von Schönenbeck met Sweder of Assuerus von Bevern in ongeveer 1450 kwam dit huis aan de familie von Bevern. Johan von Bevern, de vader van Ermgard, was hun zoon.⁴⁷

⁴⁶ <https://www.genealogieonline.nl/en/west-europese-adel/I280298.php>

⁴⁷ Robens, A. (1818). Der Ritterbürtige Landstandiche Adel des Grossherzogthums Niederrhein. <https://tinyurl.com/mtdcbt9>

Havixbeck.

Johann Bevern van Twickel en Wilhelmina von der Reck van Steinfurt

Johann Bevern van Twickel (1603-1679), zoon van Rudolf (Johan) en Ermgard, trouwde met Wilhelmina von der Reck van Steinfurt, dochter van Johan von der Reck en Elisabeth. Hij werd door de bisschop van Münster tot drost van Rheine-Bevergern benoemd. In 1642 verkocht Johann het erve Hilberinck onder Bentelo aan Johan van Raesfelt, getrouwd met Agnes van Munster.⁴⁸

In 1652 veroverde hij het door Nederlanders bezette slot Bevergern.

Bevergern

'Bevergern of Bevergarde was door de Hollanders bezet. Zij hadden het overgenomen van de Zweden, die het krachtens het vredes-tractaat van Munster moesten verlaten. Tevergeefs had men willen onderhandelen en eindelijk bleek het, dat de soldaten die Bevergern bezetten, uit den Hollandschen dienst ontslagen waren, en den eed van trouw hadden gedaan aan den Prins van Oranje, die toen ongeveer twee jaren oud was. Christoffel Bernard⁴⁹ zond er in 1652 zeven getrouwe en beproefde soldaten één voor één heen. Deze namen dienst onder den prins en wonnen spoedig door hunne bereidvaardigheid het vertrouwen der Hollanders. Op zekeren middag ging het garnizoen wandelen en vertrouwde zelfs de sleutels aan hunne nieuwe makers toe. Deze namen nu den kommandant gevangen, haalden de brug op, losten het geschut en leverden de vesting over in de handen van den Munsterschen overste Twickel. De Bisschop zond onverwijld honderd wagens om dat dapper garnizoen over de grenzen te brengen. Van Alpen verhaalt, dat de prinses-weduwe, op het bericht dezer verrassing haren zoon uit de wieg nam, onder den uitroep: „Groeï, groeï mijn zoon, gij moet eene groote wraak nemen." Bevergern was toen eene vrij sterke vesting, die het graafschap Lingen, dat den prins toebehoorde, dekte. Het huis van Oranje

⁴⁸ <http://hethistorischportaal.nl/wp-content/uploads/Heerlijk-Twente-1.pdf>

⁴⁹ Dit moet zijn vader, Johann von Bevern, geweest zijn.

kon ook zekere aanspraak doen gelden op eenige gedeelten van het graafschap Teklenburg; een en ander had de keurvorst, van Galen's voorganger, willen afkopen, doch elke onderhandeling dienaangaande sprong af op de hooghartige opmerking: „Een vorst was geen koopman.”⁵⁰

Johann Rudolf Twickel zu Havixbeck

Johann Rudolf Twickel zu Havixbeck, zoon van Johann en Wilhelmina, werd geboren op 13 november 1642. Hij sneuvelde op 2 september 1672 bij Blokzijl. Het is waarschijnlijk deze Johann die Sophia van den Camp haar neef noemt, maar die in werkelijkheid slechts verre familie was. De oma van Sophia, Clara Helena van Thombergh, was een nicht van de grootvader van Johann, Johann (Rudolph) van Twickelo.

Lees hieronder wat het lot was van Johan bij Blokzijl.

Blokzijl

In 1672 valt de bisschop van Munster, Christoph Bernard van Galen, beter bekend als Bommen Berend, het oostelijke deel van ons land binnen en op 17 juni 1672 vallen 200 ruiters onder leiding van Overste Twikkelo Blokzijl binnen. Blokzijl was net zomin als andere vestingen in een staat van *‘genoegzamen tegenweer’*. De vestingwerken waren vervallen en de plaats was van krijgsbezetting en oorlogsvoorraad ontbloot. De burgers begonnen nu wel de wallen en grachten zo goed mogelijk te herstellen, maar toen zij vernamen dat de meeste steden van Overijssel zich reeds aan de macht van de bisschop hadden onderworpen, en de vijandelijke troepen in aantocht waren, staakten zij het werk. Op 17 Juli gaven zij zich over.

‘Het duurde echter niet lang of de vrije kustbewoners waren de Munstersche troepen, wegens derzelver heerschzuchtigheid en buitensporige vorderingen in den hoogsten graad moede, en om van hen ontslagen te worden, knoopten de voornaamste burgers met de hoofden der krijgsmagt in Friesland eene geheime onderhandeling aan. Twikkelo, ofschoon hiervan onbewust, bespeurde echter genoeg, dat de burgerij naar verlossing haakte. Nog meer werd hij in dit gevoelen gesterkt, toen een hoop Friesche soldaten’ (450 soldaten) uit het leger van den Luitenant Generaal Baron van Aijlva, bij Blankenham aan wal gezet, eene aldaar gelegene kleine schans aanviel, en de Munstersche bezetting trachtte meester te worden, welke poging echter mislukte. Inmiddels had Twikkelo de vestingwerken van Blokzijl aanmerkelijk doen verbeteren. Tevens vorderde hij van de burgers dat zij, in handen van zekere, daartoe overgekomen personen, den eed van getrouwheid aan den Bisschop zouden afleggen; doch in weerwil van des Bevelhebbers bedreigingen, werd aan dezen eisch niet voldaan. Met eenparige stemmen gaven de bijeengeroepen gilden, onder goedkeuring van den Burgemeester, aan deze personen of geheimen Raad te kennen, dat zij dien eed niet konden, noch wilden doen, en men derhalve naar welgevallen met hen kon handelen.

De gemagtigden moesten alzoo onverrichter zake terug keeren. Kort daarna leverden de burgers een uitstekend bewijs niet alleen van hunne getrouwheid aan het vaderland, maar ook van hunnen moed, want toen Twikkelo, die nu nog meer wantrouwen tegen hen koesterde, de onder zijne bevelen

⁵⁰ https://archive.org/stream/bernardvangalenv00cors/bernardvangalenv00cors_djvu.txt

staande bezetting met 50 infanteristen en 100 ruiters uit de omliggende plaatsen versterkte, gaven zij daarvan berigt aan de Staten van Friesland. Deze, het gevaar begrijpende waarin hunne Provincie door de verovering eener zoo nabij gelegene sterkte gebragt was, zonden eene bende krijgsvolk, sterk 450 man, in eenige schepen derwaarts, onder de bevelen van Dirk van Baerdt en de onmiddellijke aanvoering van den Hopman Albert Christoffel van Hania. Met dezen troep moest men in den nacht van den 21 op 22 Augustus den aanslag beproeven: doch door windstilte belet om bij Blokzijl aan wal te stappen, bereikten zij eerst den volgenden dag het dorp Blankenham, waar de krijgslieden, tot aan hun middel door het water gaande, aan land stapten. Onverwijld trok men op Blokzijl aan. De Kommandant Twikkelo, intusschen van hunne landing verwittigd, begaf zich met driehonderd man van zijne bezetting en twee veldstukjes naar Baarle, waar hij in eene schans post vatte.

Doch de Friezen drongen zoo hevig op de Munsterschen in, dat deze, na een scherp gevecht te hebben doorgestaan, zich genooddaakt zagen naar Blokzijl terug te trekken. Bij dezen aflogt zaten de eerstgenoemden den vijand zoo dicht op de hielen, dat deze ter naauwernood de poort bereikte. De burgers, die in het geweer stonden, ziende dat de Friezen tot voor de poort genaderd waren, en vreezende dat zij mogten terugkeeren, moedigden elkander aan, met de woorden: mannen het is nu tijd, laten wij ons courageus toonen; wij verkrijgen weer onze oude vrijheid.

Twikkelo kwam bij hen en verzocht, dat zij als getrouwe burgers hem wilden bijstaan, waarop een hunner ten antwoord gaf: "parlementeer en geef de plaats over."

Naauwelijks had hij hen verlaten, of dezelfde spreker riep tot de menigte: "komt mannen! ik zal u voorgaan, volgt mij maar." Hierop ging het naar de Kuinderpoort, maar op hunnen weg de Groene-straat met ruitery bezet vindende, brandden zij daarop los en schoten een der ruiters neder, waarna de overigen het hazepad kozen. Aan de poort gekomen, vonden zij daar den Kommandant Twikkelo van wien zij andermaal begeerden, dat hij met de Friezen verdrag sluiten en hun Blokzijl overgeven zou.

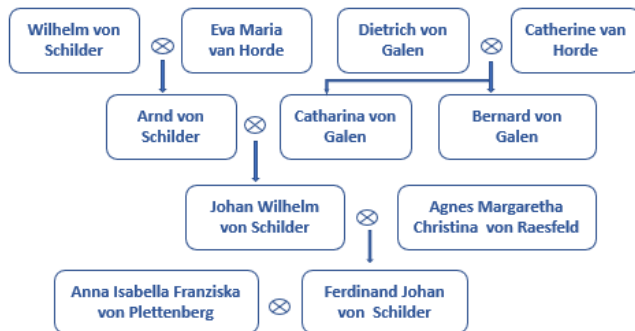
Toen Twikkelo dit weigerde, met te zeggen; "wij kunnen de plaats wel houden," werd hij aangegrepen, de degen hem ontweldigd, en riepen de burgers den Friezen toe: "vivat Oranje! komt maar binnen, het is gewonnen." Inmiddels werd de poort met mokers en houweelen voor hunne verlossers opengemaakt, die terstond de vesting binnentrokken, terwijl de Munsterschen, hunne posten verlatende, door de Zuiderpoort ontvlugten.

Velen van hen schoten echter het leven er bij in, en onder deze ook de bevelhebber Twikkelo, die het eerst ontkomen was. Men had hem achterhaald en met de kolf van een geweer ter neder geslagen, waarna hij, weder opstaande, van een Friesch soldaat doorschoten werd. Zestig of zeventig man waren bij dezen aanslag gevangen genomen, onder welke twee Luitenants en een priester. Het lijk van Twikkelo (wiens jagtgeweer thans nog te Blokzijl aanwezig is) werd aldaar in het portaal der groote kerk, aan de zijde der Brouwersstraat, begraven.⁵¹

⁵¹ <http://www.dboverijssel.nl/archieven/3926> of shorturl.at/mptu7

Schilder

Wie de 'neef' Schilder was, die Sophia van den Camp in haar getuigenis tegen Osebrandt Rengers noemt, is onduidelijk. De familie Von Schilder die mogelijk in aanmerking komt is de familie die verwant is aan de bisschop Von Galen. Diens zuster Catharina was getrouwd met een Arnd von Schilder. Hun zoon Johan Willem von Schilder was de Munsters voogd (vertegenwoordiger van) van Sassenberg, die begin jaren zeventig het 'Hof zu Wassenberg' heeft gepacht.⁵²

⁵² <https://www.lwl.org/westfaelische-geschichte/dwud/a1/pdf/021/a1021201.pdf>

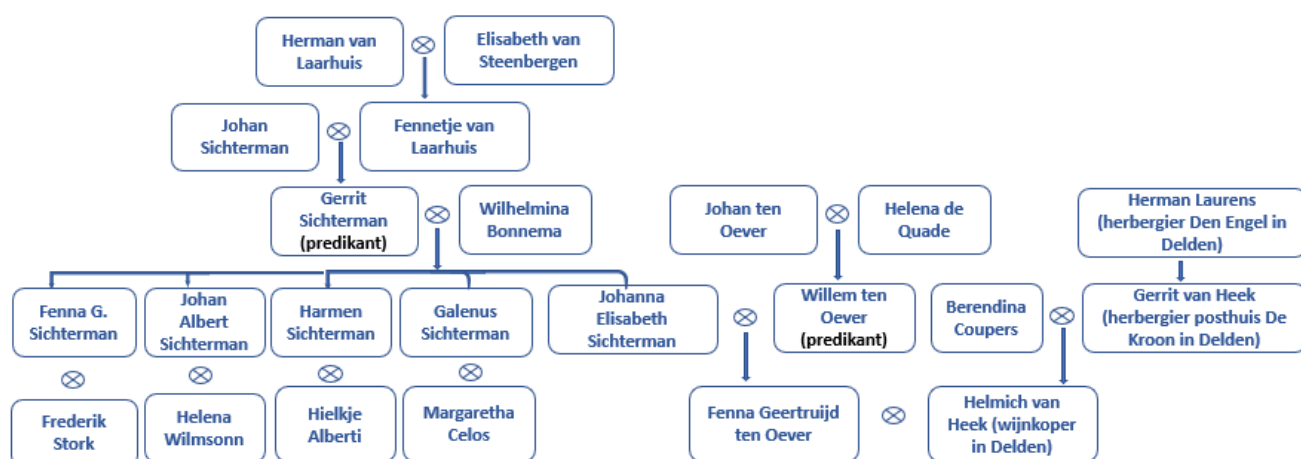
Bijlage 2: Proces van Eustachius Occo Broersema

In de periode 1691 - 1694 voerde Eustachius Occo Broersema een proces tegen de volgende personen:

1. Wilhelmina van Bonnema (dochter van Johan Albert Bonnema en Anna Struik) was de weduwe van dominee (in Kolderveen en Dinxterveen) Gerrit Sichterman (1618-1676), zoon van Johan Sichterman en Fennetje van Laarhuis. Zij was mede-erfgenaar van haar schoonzoon Frederik Stork, richter in Ootmarsum.
2. Dominee Wilhelmus ten Oever (1646 - <5 februari 1727), in naam van zijn vrouw Johanna Elisabeth Sichterman, dochter van Gerrit en Wilhelmina, en zijn zwagers de heren kapteins Sichterman.

Het proces draaide om twee eisen:

- De eis tot betaling van door wijlen Frederik Stork aan Eustachius Occo Broersema toe Borgbeuningen verschuldigde gelden.
- De eis tot nietigverklaring van een arrest gelegd op de goederen: Wilderinck, Laarhuys en Bruijns Wolter onder het gericht Delden gelegen.

Behalve om geld, gaat het in het proces ook om de goederen Wilderinck⁵³, Laarhuys en Bruijns Wolter, alle dicht bij elkaar gelegen in Woolde. Het erve Wilderinck werd in die jaren bewoond door Jan Wilderinck. Dit erf behoorde volgens het Verpondingsregister van 1601/02 toe aan Herman Laerhuys (1538 Delden – 1620), die ook de eigenaar was van het Laerhuys. In 1601 wordt over Wilderinck gezegd: *‘Wilberinck, toebehoerende Hermen van Laerhuiss, is groet elfftehalff mudde geseys, twee dachwerk hoeylandes, twee koeweyden, giff ter pacht twintich goltgulden, und in die provestie ter Oldenzael drie mudde roggen und twee spintt unde derdehalff mudde gersten twee spint. 5-7-8.’*

⁵³ Zie voor een bewoningsgeschiedenis van het Wilderinck, het gelijknamige artikel.

Zijn dochter Fennetje trouwde met Johan Sichterman en via haar kwamen de erven Wilderinck en Laerhuys in het bezit van de familie Sichterman.⁵⁴

Wilhelmina van Bonnema en haar kinderen blijken de erfgenamen te zijn van Frederik Stork, in leven richter te Ootmarsum.⁵⁵ Doctor Reiger trad daar op als gevolmachtigde van de predikant Wilhelmus ten Oever, alsmede van zijn zwagers de *'Heeren Capiteinen Sichtermans'*.

Uit de procesvoering blijkt dat de weduwe Sichterman-Bonnema en kinderen, erfgenamen waren van ds. Sichterman die in 1676 overleed. Er waren goederen in Woolde, als ook in Gelderland, in Drenthe en in de kop van Overijssel. De Twentse goederen, te weten het Wilderinck, het Laerhuys met Gerrit Laerhuys als pachter en Bruyns waarop Wolter zat, werden niet verdeeld. De kinderen kregen ieder jaar een deel van de opbrengst.

Het proces zelf speelde zich af rondom het feit dat tijdens het bestaan van de onverdeelde boedel. een hypotheek was gesteld op deze goederen, welke hypotheek destijds niet was verdisconteerd In de erfenistoedeling.⁵⁶ Vóór zijn overlijden had ook Frederik Stork, via zijn echtgenote (inmiddels overleden) een deel als bruidsschat meegekregen, alsmede jaarlijks inkomsten genoten.⁵⁷

⁵⁴ 't Inschrien, nr. 4 oktober 1985 <http://www.twentsetaalbank.nl/docs/Inschrien1985.4.pdf>

⁵⁵ 'Processen Richterambt Delden' no. 40 1691-1694. R.A. Zwolle.

⁵⁶ De huidige bewoner van het Wilderinck, de familie ter Haar, zegt Reijnders, is in het bezit is van een kopie van een hypothecaire lening uit 1720 op de erven Wilderinck, Laerhuys en Bruns. Op het Wilderinck woonde toen Berent Wilderinck. Genoemde hypotheek stond op naam van Wilhelm ten Oever, gehuwd met Johanna Elisabeth Sichterman.

⁵⁷ Dr. Hugo Reynders (1918 - 2013). 't Inschrien, nr. 4 oktober 1985.
<http://www.twentsetaalbank.nl/docs/Inschrien1985.4.pdf>